

sed non propter hoc variat significationem, sicut nec impositionem vocum. Mysticus vero fundat diversas significationes secundum quod res diverso modo ordinatur a Deo ad significandum, et ideo in diversas species, hoc est significationes partitur. Sed tamen in sensu litterali inveniuntur diversæ partes, seu modi significandi intra eandem impositionem, de quibus statim agemus.

XV. Igitur sensus mysticus, seu spiritualis dividitur in tres species, scilicet allegoricum, anagogicum, et morale, qui etiam tropologicus dicitur. Distinguuntur autem secundum quod res aliquæ assumuntur ad significandum secundum diversam ordinationem ad finem spiritualement. Et quidem ut dicit Apostolus Roman. x: *Finis legis est Christus*. Christus autem datus est nobis. Primo, in exemplum, secundo, in auctorem gratiæ, tertio, in consummatorem gloriæ. Ea ergo, quæ nobis significant id quod debemus agere ad imitationem Christi pertinent ad mores, id est, ad instructionem nostram, et exemplum, et sic est sensus moralis, seu tropologicus. Quæ vero in lege veteri per umbras, et figuras seu per modum Sacramentorum significabant gratiam, et statum evangelicum, in quo veritas per Jesum Christum facta est, constituunt sensum allegoricum juxta illud Apostoli ad Galat. iv, de Hierusalem, et monte Sinai: *Quæ, inquit, sunt per allegoriam dicta*. Ea vero, quæ assumuntur ad significandum statum gloriæ futurum per Christum faciunt sensum anagogicum, id est, sublimem, et superiorem. Unde versus:

Littera gesta docet, quod credas allegoria,
Moralis quid agat, quo tendas anagogia.

Partes autem, seu modi significandi

in sensu litterali tres sunt, historia, et ætiologia, et analogia. Historia est illa, quæ simpliciter factum narrat; ætiologia est, quæ assignat causam alicujus dicti, ut cum Christus Dominus assignavit causam libelli repudii propter duritiam cordis Judæorum; analogia, quando ostenditur veritatem alicujus dicti non repugnare alteri, quod frequenter in novo Testamento, et epistolis Pauli invenitur, præsertim in epistola ad Romanos et ad Galatas.

XVI. Quod vero attinet ad sensum parabolicum, seu metaphoricum constat illum reduci ad litteralem, quia iste sensus fundatur in significatione vocum, licet translative, et metaphorice. Quidquid autem in ipsa vocum significatione fundatur ad sensum litteralem spectat; cum enim dicimus Deus ignis est, vicit leo de tribu Juda, brachium Domini cui revelatum est, etc. sensus immediatus, et proprius litteræ id est, a Spiritu Sancto intentus non est, brachium verum, leo verus, ignis verus, sed metaphoricus, seu similitudinarius, alioquin si litteraliter significaret verum ignem, sensus litteralis esset falsus, nunquam autem dicendum est quod litteralis sensus Scripturæ est falsus; ergo oportet, quod in istis parabolis, et metaphoris, sensus litteralis sit ipsa metaphora.

XVII. Quod attinet ad sensum accommodatitium, ille proprie non est sensus expositivus, sed per allusionem unius rei ad aliam, ea quæ dicuntur de uno applicat alteri per aliquam similitudinem, quod fit juxta arbitrium dicentis non juxta sensum ab auctore Scripturæ positum, et intentum sive in vocibus sive in rebus. An vero scriptores canonici aliquando usi fuerint testimonio alterius Scripturæ in sensu tantum accommodatio? Aliqui affirmant, ut ex

Jansenio docet pater Vazquez hic disput. xiv, ut est illud vulgares quod Matth. ii citatur ex Osea propheta: *Ex Ægypto vocavi Filium meum*. Nos in hac re morari non possumus. Videatur magister Gonzalez hic disp. x, sect. iv, qui magistro Bagnez optime docet, non in sensu accommodatitio, sed in litterali, vel mystico illa testimonia adduci. Et mihi sic videtur, quia sensus accommodatitius non explicat, nec probat aliquid ex Scriptura, nec veritatem confirmat, sed solum facit allusionem unius rei ad aliam; scriptores autem canonici, quando afferunt aliquem locum ex alia Scriptura, id afferunt in confirmationem, seu probationem, aut manifestationem veritatis: ergo id afferunt in aliquo sensu probativo, qui utique non est sensus accommodatitius, hic enim omnino negari potest, utpote non intentus a Spiritu Sancto et sic non probat. Et locus ille Matth. ii nullo modo utitur sensu accommodatitio, expresse enim dicit: *Ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum*; adimpletio autem prophetiæ non potest esse in sensu accommodatitio tantum.

XVIII. Objicies tantam multitudinem sensuum parere conclusionem, et æquivocationem, et præsertim, quia certum est eundem locum Scripturæ posse habere plures sensus litterales, ergo tunc erit æquivocatio in illo loco, nec poterit probari aliquid determinatum efficaciter ex illo, quia quilibet ad alium sensum trahere potest. Respondetur quod attinet ad sensum litteralem, et mysticum non parere æquivocationem, tum quia mysticus fundatur in litterali, et ad illum dicitur habitudinem, et dependentiam, ubi autem unum est propter aliud non

est æquivocatio, sed ordo; tum quia mysticus non pertinet ad voces, sed ad res significatas, quæ ad aliud significandum destinantur; æquivocatio autem fundatur in voce, quando significat plura; si vero ipsæ res, significatæ etiam significant aliud non est æquivocatio sicut voces modo significant conceptus, qui sunt signa rerum, et aliquando significant aliquas res, quæ sunt signa aliarum. v. g. fumus qui est signum ignis, vestigium quod est signum bovis, sine æquivocatione.

XIX. Ad id vero, quod dicitur eundem locum significare plura litteraliter, admittimus posse eundem locum plures litterales sensus habere, ut docet S. Augustinus xii confessionum, cap. iii et xxxi et aliis capitibus, et iii de doctrina christiana, cap. xxvii, Div. Thomas hic art. x et quodlib. vii, art. xvii et communiter expositores super hunc locum primum patris Bagnez, Gonzalez, Zumel, Molina, Vasquez, et alii. Cujus rei plura afferunt exempla. Nobis vero sufficit illud Psalm. ii: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Quod de æterna nativitate Christi intelligitur a Paulo ad Hebræos primo, de resurrectione autem Christi intelligitur ab eodem Actorem xiii, et potest etiam intelligi de nativitate ex matre; certum est autem, cum Paulus cum in illis locis disputaret contra Judæos, non nisi in sensu litterali locum istum intelligeret, alioquin ejus probatio non esset efficax. Nec tamen sequitur æquivocatio, aut confusio ex ista pluralitate sensuum, tum quia sæpe isti sensus habent inter se aliquam similitudinem, seu ordinem; ubi autem est ordo non est æquivocatio, tum quia multiplicitas sensuum tunc facit æquivocationem, quando est occasio deceptio-

nis, est autem occasio deceptionis, quando in altero sensu potest esse falsitas: quando autem uterque sensus est verus, sicut necessario est hoc ipso, quod a Deo est dictus litteraliter, nulla est occasio decep-

tionis, neque æquivocationis, sed potius pertinet ad mysterium, et ad majestatem dicentis, quod possit unica oratione plures sensus amplecti, et significare.

QUÆSTIO II.

DE DEO, AN DEUS SIT.

SUMMA TOTIUS QUÆSTIONIS.

Antequam D. Thomas de natura divina ejusque attributis disputare incipiat, præmittit in hac quæstione, id quod omnibus maxime necessarium est, scilicet cognoscere Deum esse, licet enim nulla scientia probet, sed præsupponat subjectum suum quoad an est, tamen quia fides tradit Deum esse, et ad theologiam cum sit sapientia pertinet reflectere supra sua principia defendendo, et explicando illa, ideo potest agere de Deo quoad an est explicando et defendendo, id quod circa istum articulum tradit fides, quæ tradit Deum esse non quomodocumque, sed ut auctor supernaturalis, et hoc non probat theologia, sed supponit, et explicat. De Deo vero, ut est auctor naturæ probat Deum esse non ex propriis, sed rationibus acceptis a metaphysica, quas tamen corrigit, et perficit theologia.

Igitur in hac quæstione duo intendit D. Thomas. Primum, declarare quomodo possit cognosci a nobis, quod Deus sit. Secundum, ipsas demonstrationes de existentia Dei tradit. Primum declarat articulo primo et secundo procedens inter duo extrema contraria, quidam enim ponunt ita esse notorium, et manifestum, quod Deus sit, quod non solum sit per se notum secundum se, sed etiam quoad nos, ita ut non solum per discursum, aut supposito discursu, sed etiam sine discursu sit manifestum Deum esse. Alii quod neque etiam per discursum possit certo cognosci Deum esse. D. Thomas autem media via incedit, et ostendit hanc veritatem Deum esse, secundum se, et ex vi sua fundare propositionem per se notam, non tamen esse per se notam, nobis ex vi sola terminorum, esse tamen demonstrabilem per discursum, non quidem a priori, quia non datur causa talis existentia, sed Deus ipse est a se, sed a posteriori per effectus. Sic ergo articulo primo ostendit hanc veritatem Deus est, non esse per se notam nobis, sed secundum se. In articulo secundo ostendit esse demonstrabilem a posteriori. Denique, in articulo tertio, proponit ipsas demonstrationes. Littera autem, et rationes D. Thomæ explicandæ sunt disputatione sequenti.

DISPUTATIO III.

DE DEO, AN SIT.

ARTICULUS PRIMUS.

An sit per se notum, Deum esse vel demonstrabile.

I. SUPPONIMUS ea, quæ in logica quæstione xxv tradidimus de propositione per se nota, et quomodo recte

dividatur in per se notam secundum se, et nobis. Quam tamen divisionem non admittit Molina hic art. 1. §. Addamus deinde, ubi existimat non dari propositionem per se notam, quæ non sit etiam nota nobis, loquendo proprie de propositione prout est in mente, vel in voce, licet in ipsis rebus, quæ proprie non possunt dici propositio, nisi prout istis, vel illis terminis, seu conceptibus apprehenduntur, vel significantur, possit dici, quod alia propositio est per se nota secundum se, alia no-